

G-KRACHTIGE GELETTERDHEIDSACTIES IN WEST-VLAANDEREN: EEN CARTOGRAFIE

Samenvatting

Mariet Schiepers
Hannelore Hooft
Saartje Gobyn

west-vlaanderen
de gedreven provincie

Inleiding

Wie goed kan lezen en schrijven, heeft in onze 21ste-eeuwse maatschappij een belangrijk streepje voor. Toch zijn heel wat volwassenen én jongeren **niet of onvoldoende in staat om geschreven of gedrukte informatie te begrijpen of te gebruiken**. Hierdoor worden ze gehinderd om actief en volwaardig te participeren in onze huidige maatschappij. Daarnaast loopt een grote groep volwassenen het risico om moeilijkheden te ondervinden op een kantelmoment in hun leven, wanneer bepaalde eisen voor het begrip en gebruik van geschreven of gedrukte informatie thuis, op het werk of in de maatschappij veranderen. We spreken in dit verband over **laaggeletterdheid** (Schiepers et al, 2017).

De kwetsbaarheid van laaggeletterde volwassenen en jongeren wordt nog verder op scherp gesteld doordat informatie ons alsmaar meer digitaal bereikt. Onderzoeksrapporten wijzen op de toegenomen digitale **ongelijkheid tussen kwetsbare en niet kwetsbare doelgroepen**. De coronacrisis heeft hier duidelijk een rol in gespeeld: het onderwijs, overheidsdiensten, de vrijetijdssector, ... hebben hun diensten en werking

(verder) gedigitaliseerd (Anrijs et al., 2021; Cincinnato & De Meyer, 2012).

Vlaanderen zet al vele jaren in op het verhogen van geletterdheid via het Strategisch Plan Geletterdheid. De urgentie om laaggeletterdheid op een efficiënte en effectieve manier aan te pakken, speelt ook sterk in West-Vlaanderen. Er werd dan ook een Strategisch Plan Geletterdheid West-Vlaanderen opgesteld voor de periode 2020-2024, waarbinnen onderliggend aan **vijf strategische doelstellingen** ook **zeven kritische succesfactoren** naar voren worden geschoven. Het provinciebestuur van West-Vlaanderen neemt als neutrale coördinator de taak op zich om deze kritieke succesfactoren te helpen vervullen. Het Centrum voor Taal en Onderwijs van de KU Leuven (CTO) kreeg als opdracht om de eerste kritische succesfactor, met name het stimuleren van structurele samenwerking en horizontaal beleid, en de onderliggende acties te helpen operationaliseren in een concreet onderzoeksopzet. Via dit onderzoek wordt vooral ingezet op volgende acties:

- > het in kaart brengen en ontsluiten van goede praktijkvoorbeelden op het vlak van geletterdheid in onze provincie (zowel van publieke als privéactoren uit diverse domeinen),
- > het detecteren van raakvlakken en lacunes aan de hand van de inventaris van die provinciale good practices,
- > het gericht samenbrengen van lokale actoren om knelpunten en verbetervoorstellen voor het geletterdheidsaanbod in West-Vlaanderen te formuleren.

Er werd beslist om meteen bij aanvang van het West-Vlaamse Plan Geletterdheid een **cartografie** uit te voeren met als doel om in kaart te brengen:

- (1) **welk type geletterdheidspraktijken** al dan niet worden opgezet in West-Vlaanderen anno 2020 en wat hierbij **bevorderende en/of belemmerende factoren** zijn;

- (2) **welke factoren** ertoe bijdragen dat deze praktijken al dan niet krachtig zijn en de vooropgestelde doelen én doelgroepen van de geletterdheidsversterking bereiken.

De resultaten dienen enerzijds om toekomstig beleid te voeden en anderzijds om verdere kennisdeling te stimuleren tussen organisaties van praktijken onderling.

Theoretisch kader

Als startpunt voor de cartografie werd in eerste instantie een theoretisch kader uitgewerkt. Hierin werden de **belangrijkste kenmerken van effectieve geletterdheidsinitiatieven** die in de literatuur te vinden zijn, samengebracht. Dat theoretisch

kader presenteert (krachtige) geletterdheidsacties als **een samenspel van randvoorwaarden op organisatieniveau, kenmerken van de acties zelf en mogelijke effecten die met de acties worden nagestreefd.**

G-KRACHTIGE GELETTERDHEIDSACTIES

Vertrekken vanuit kenmerken van de cursist ...

- doel en doelgroep
- psychologische en praktische drempels

... en zijn een samenspel van ...

Randvoorwaarden op organisatieniveau	Kenmerken van het aanbod	Effecten van het aanbod
<ul style="list-style-type: none"> • Outreach en sensibilisering • Partnerschappen • Doelgroep-specifiek aanbod • Omkadering • Deskundigheid en attitudes lesgevers en vrijwilligers 	<p><i>Inhoudelijk</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Geïntegreerd • Behoeftegericht • Opbouw naar zelfredzaamheid • Breed monitoren • Effectief didactisch handelen <p><i>Organisatorisch</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Inbedden in leefwereld • Teamwork • Intensiteit en duur • Slim inzetten digitaal leren 	<p><i>Primair</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheden en praktijken • Zelfconcept en motivatie <p><i>Secundair</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sociale participatie • Economische groei • Verdere opleiding • Welzijn

Kenmerken van de cursist

Een krachtig geletterdheidsbeleid zet de cursist met zijn specifieke leernoden centraal. De groep laaggeletterde volwassenen vormt een **heterogene doelgroep** met heel diverse leernoden waarvan ze zich niet altijd bewust zijn. Tegelijk worden vaak heel wat **drempels** ervaren, zowel van psychologische (laag zelfconcept, angst en schaamte, negatief beeld van leren) als van **praktische** aard (combinatie werk/gezin, bereikbaarheid, kost). De drempels hangen samen met:

- (1) individuele leefomstandigheden zoals beroep, sociale rol, migratiestatus, gezinsfactoren en financiële situatie,
 - (2), met percepties over onderwijs en opvattingen over leren in het algemeen,
 - (3) met persoonlijkheidskenmerken zoals motivatie, zelfvertrouwen, faalangst,
 - (4) met het gebrek aan informatie en met kenmerken van het aanbod zelf
- (Vermeersch en Vandenbroucke, 2010).

Om succesvol te kunnen zijn, moeten geletterdheidsinitiatieven bovenstaande drempels dan ook zoveel als mogelijk opheffen en moeten ze zo goed als mogelijk inspelen op de achtergrondkenmerken van de cursist.

Randvoorwaarden op organisatieniveau

Om het aanbod maximaal af te stemmen op de beoogde – heterogene – doelgroepen en op de bovengenoemde moeilijkheden die zij ervaren, moeten organisaties allereerst inzetten op een aantal belangrijke randvoorwaarden. De randvoorwaarden betreffen de manier waarop organisaties aan **outreach** doen om de doelgroep ook effectief te bereiken, in welke mate ze **partnerschappen** opzetten, in welke mate een **doelgroepspecifiek aanbod** wordt gerealiseerd, welke **omkadering** –op financieel maar ook op praktisch gebied– de organisaties hebben en op welke manier ze inzetten op de **deskundigheid en motivatie van de medewerkers.**

Kenmerken van het aanbod

Het aanbod zelf wordt gekenmerkt door een aantal belangrijke uitgangspunten op zowel inhoudelijk als organisatorisch vlak.

Op **inhoudelijk** vlak blijkt dat geletterdheidsacties het krachtigst zijn wanneer ze vertrekken van levensechte, relevante taken die toewerken naar **functionele doelen** die de lerenden zelf willen bereiken in functie van hun gezin, werk, vrije tijd, opleiding,... Ook maatwerk en een flexibele invulling van leerdoelen zijn belangrijk. Het aanbod wordt dus best zo vraaggestuurd mogelijk ingericht. Verder bieden krachtige geletterdheidsacties mogelijkheden om de **zelfredzaamheid** van lerenden geleidelijk op te bouwen en zetten ze aan tot meer levenslang leren.

Op **organisatorisch vlak** vormt de **locatie of setting** van de geletterdheidsactie een eerste belangrijk kenmerk. Geletterdheidsontwikkeling kan immers plaatsvinden in verschillende settings, van formele lesplaatsen tot non-formele activiteiten en informele ontmoetingen. Het is hierbij aangewezen om niet enkel in te zetten op formeel onderwijs, maar om ook zogenaamde ontschoolde vormen van leren aan te bieden die zo

veel als mogelijk worden **ingebed in de leefomgeving** van de volwassene. Effectieve geletterdheidsacties zetten daarbij sterk in op **interdisciplinair teamwork**, waarbij vak- en taalleerkrachten, en eventueel ook vrijwilligers, elk vanuit de eigen expertise de krachten bundelen. De **ideale duur en intensiteit** van een actie hangt sterk samen met de doelgroep en de te behalen doelstellingen. Hierbij is het belangrijk dat het programma voldoende duurzaam is, en dat er voldoende wordt ingezet op oefenkansen in het echte leven waarbij de zelfredzaamheid geleidelijk wordt opgebouwd. Ten slotte kan ook de inzet van digitale technologie bijdragen aan de effectiviteit van een geletterdheidsactie. Online leren maakt het mogelijk om tijd- en plaatsafhankelijk te leren, wat de combinatie met werk en het gezinsleven makkelijker maakt. Ook hierbij moet ingezet worden op een aantal belangrijke randvoorwaarden, waaronder het verzekeren van nodige toegang tot hardware, software en internet én het geleidelijk opbouwen van de vereiste digitale vaardigheden.

Effecten van het aanbod

Geletterdheidsacties leiden in het geheel genomen effectief tot hogere geletterdheid. Ze kunnen **functionele lees-, schrijf- en informatieverwerkingsvaardigheden** verhogen, verandering brengen in de **geletterdheidspraktijken** van deelnemers en in veel gevallen leiden tot het behalen van een **kwalificatie**. Bovendien kunnen ze positief bijdragen aan het **zelfconcept** van deelnemers en aan hun **motivatie**

Verloop van het onderzoek

In een **eerste kwantitatieve fase** werd via een breed uitgestuurde **bevraging** een cartografie opgesteld van de organisaties die geletterdheidsinitiatieven voor volwassenen in West-Vlaanderen aanbieden. Vertrekkende van het hierboven beschreven theoretische kader, werd in kaart gebracht wie de actoren zijn van geletterdheidsinitiatieven in West-Vlaanderen; op welke doelgroepen de acties gericht zijn en wat de doelstellingen zijn van de acties. Via de survey werd ook naar de randvoorwaarden, financiering, medewerkers, partnerschappen en ervaren drempels gepeild.

om (levenslang) te leren, wat dan weer leidt tot een betere positie op de arbeidsmarkt en tot een hogere capaciteit om zich aan te passen aan veranderende eisen op het werk. Nog duidelijker zijn de effecten op **actieve participatie aan het maatschappelijk leven en sociale inclusie**. Ook positieve effecten op **zelfredzaamheid en gezondheid** kunnen voorkomen bij deelnemers aan geletterdheidsacties. Het is belangrijk voor organisaties om te overwegen welke effecten ze met een aanbod willen nastreven.

Om bepaalde gegevens of opvallende elementen uit de antwoorden van de respondenten te verdiepen, werd ook een kwalitatief luik aan het onderzoek gekoppeld. In een **tweede kwalitatieve fase** werden daarom zowel een representatieve groep vertegenwoordigers van de organisaties als een representatieve groep begeleiders van geletterdheidsinitiatieven uitgenodigd voor **digitale groeps gesprekken**.

In de **derde fase van het onderzoek, met name de rapportering**, werd alle informatie uit de vragenlijst en uit de gesprekken samengelegd.

De informatie werd geanalyseerd en er werden sterktes, kansen en risico's aangeduid. Op basis van alle

Algemene respons: aantal organisaties en initiatieven

De survey werd ingevuld door 133 organisaties die samen 286 geletterdheidsinitiatieven rapporteren.

Een eerste groep organisaties zijn de **scholen en opleidingsverstrekkers**. Het betreft hier de centra voor volwassenenonderwijs (CVO SVG, CVO Cervo GO!, CVO Miras en SNT CVO Brugge Blankenberge) en Ligo. Samen rapporteren zij 35 initiatieven. Bij Ligo gaat het over cursussen Nederlandse taal voor zowel Nederlandstaligen als anderstaligen en over cursussen ICT, rekenen en algemene vorming voor kortgeschoolde volwassenen (bv. rijbewijs, assertiviteit, gezondheid...). Bij de CVO's gaat het over geletterdheidsmodules in zowel NT2-cursussen als in beroepsgerichte opleidingen, over ICT-cursussen en over cursussen die gericht zijn op sleutelcompetenties zoals actief les volgen, planmatig werken aan opdrachten en eerste hulp bij leren en studeren.

gegevens werden ook een aantal beleidsaanbevelingen geformuleerd.

Een tweede groep organisaties situeert zich eerder in een non-formele leercontext en bestaat uit **werkgeversorganisaties, socioculturele organisaties, bibliotheken, overheidsinstellingen, vrijwilligersorganisaties, hulporganisaties en andere organisaties**. Zij organiseren samen 251 initiatieven.

- De grootste groep (41,3%) zijn overheidsinstellingen: het gaat hier over OCMW's, steden en gemeenten, sociale huizen/welzijnshuizen/wijkcentra, lokale dienstencentra en nog enkele andere grote overheidsinstellingen (o.a. Agentschap voor Inburgering en Integratie, VDAB). Samen staan zij in voor 101 van de 251 initiatieven (= 40,2%).
- De tweede grootste groep die geletterdheidsinitiatieven organiseren zijn bibliotheken (20,2%). Zij staan in voor 64 van de 251 initiatieven.

- Daarna volgen de socio-culturele organisaties (14,4%). Dit is een heel gevarieerde groep aan organisaties die zich inzetten voor allerlei kansengroepen. Vaak gaat het om vzw's. Er zitten ook enkele cultuurcentra/dienstencentra tussen, soms verbonden aan een OCMW of andere grotere organisaties. Samen staan zij in voor 37 van de 251 initiatieven (14,7%).
- De kleinste groep zijn de werkgevers- en sectorfondsen (2,9%) en de vrijwilligers- en hulporganisaties (samen 9,7%).

Op basis van de doelstellingen van de 286 gerapporteerde initiatieven onderscheiden we verschillende **types geletterdheid**:

- *digitale geletterdheid*: allerhande workshops over ICT, computer, Whatsapp, smartphone, tablet, Digidokter, digitale hulp aan huis, computerassistentie, digiclub, mee met je e-school, mee met je e-gemeente, SOS-pc, project rond e-readers, installeren Teams bij cursisten...
- *talige geletterdheid (mondeling)*: allerlei soorten praattafels en praatgroepen, voorleesgroep...
- *talige geletterdheid (schriftelijk)*: taalpunten in bibliotheken, schrijfworkshop, aanbieden

van grootletterboeken, Arhus pennenvriend, hulp bij het vertalen en interpreteren van post, (samen)leesgroep, leesclub, uitlenen van aangepaste leesmaterialen...

- *talige geletterdheid (combi)*: taalbuddy, taalcoaching op de werkvloer, anderstalige moedergroep, Begrijp je dokter, workshop klare taal, poëzieworkshop, taallessen, geletterdheidsmodules, aanbod oefenkansen Nederlands, hertalen, hardop lezen...
- *financiële geletterdheid/gecijferdheid*: De dag door met mijn leefgeld, bankieren met de smartphone, WAKOSTA, BIZondere duo's, rekenlabo's...
- *mediageletterdheid*: Interne vorming fake news herkennen, Medianest, workshops mediawijsheid...

Overkoepelende conclusies: sterktes en groeikansen

Randvoorwaarden op organisatieniveau

Het onderzoek maakt duidelijk dat er in West-Vlaanderen een **breed en gevarieerd aanbod** aan geletterdheidsinitiatieven georganiseerd wordt. Heel wat organisaties organiseren twee of meer initiatieven. Echter, in de veelheid aan initiatieven lijkt het overzicht soms zoek en wordt **gericht doorverwijzen daardoor moeilijker**. Daarnaast lijken een aantal **doelgroepen** uit het Strategisch Plan Geletterdheid nog **ondervetegenwoordigd**: het betreft hier **families, werkenden en werkzoekenden**. Bij verschillende organisaties leeft daarnaast de bezorgdheid dat de doelgroep laaggeletterde Nederlandstalige volwassenen nog onvoldoende bereikt wordt en dat sensibilisering op dat vlak een belangrijk werkpunt is.

Een belangrijke vraag hierbij is of de spreiding van initiatieven optimaal is en of de regio's voldoende zicht hebben op de verschillende doelgroepen die ze willen en zouden moeten bereiken in functie van een

doelgroepspecifiek aanbod. Een **transparant overzicht van welke geletterdheidsinitiatieven door wie opgericht worden en wie met wie samenwerkt of kan samenwerken**, zou hierbij een interessant instrument kunnen zijn. Een dergelijk overzicht kan regionaal ontwikkeld worden, waarbij de verschillende types organisaties samen nadenken over een optimaal aanbod dat geen onnodige overlap, noch hiaten vertoont en dat de verschillende doelgroepen uit de regio bedient, met de nodige aandacht voor de **spreiding van initiatieven over meer landelijke gemeentes**. De organisatie van initiatieven in kleinere gemeentes of dorpen verloopt vaak moeilijker dan in grotere steden omdat er minder netwerken en vrijwilligers aanwezig zijn om op terug te vallen.

Een dergelijke (regionale) aanpak zou ook inspelen op de grootste drempel die organisaties ervaren, namelijk het **bereiken van deelnemers**. Maximaal inzetten op outreach en daarvoor dus ook middelen vrijmaken, wordt als erg belangrijk ervaren. Ook hier lijkt een **regionaal platform** waarop de

verschillende soorten organisaties vertegenwoordigd zijn zinvol om naast een doelgroepspecifiek aanbod voor de regio ook een gemeenschappelijk communicatie- en outreachplan uit te werken dat meer garanties biedt om alle potentiële deelnemers te bereiken.

Wat de **financiering** betreft, lijkt een vorm van structurele financiering in bepaalde gevallen een kwaliteitsvolle realisatie van de inhoudelijke en organisatorische kenmerken van krachtige geletterdheidsacties in de weg te staan. Die organisaties die structurele subsidies ontvangen – vaak onderwijsverstrekkers en overheidsinstanties – geven aan dat, hoewel ze uiteraard niet zonder de subsidies willen/kunnen, de regelgeving vaak als een erg strak keurslijf ervaren wordt. De organisaties vragen zich af of die regelgeving rond financiering flexibeler kan en meer op hun doelgroep afgesteld kan worden.

'Materialen en methodieken' wordt minder als drempel ervaren maar toch geven verschillende begeleiders van initiatieven aan dat meer aandacht voor materialen en methodieken het geletterdheidsaanbod kwalitatiever kan maken. Tijdens

de groepsgesprekken wordt de suggestie gedaan om een materialenbank op te zetten, fysiek en digitaal, waar materiaal uitgewisseld kan worden.

Uit het theoretische kader blijkt dat de **motivatie van begeleiders** een belangrijke randvoorwaarde is voor het welslagen van geletterdheidsactiviteiten. Aan die randvoorwaarde wordt volgens het onderzoek voldaan. De begeleiders verbinden 'motivatie' in de eerste plaats met de **mogelijkheden tot professionalisering** die ze krijgen, maar daarnaast worden ook zaken als autonomie en appreciatie genoemd, die hun motivatie duidelijk aansterken. Ook de motivatie bij de aan de gesprekken deelnemende vrijwilligers is erg groot.

Wat het **professionaliseringsaanbod** betreft, zien we opnieuw een verschil tussen organisaties die een formeel of een non-formeel aanbod inrichten. Uit het onderzoek bleek dat werknemers gemiddeld minder vaak de kans krijgen om zich te professionaliseren in vergelijking met andere manieren om hun deskundigheid te vergroten. Bij socio-culturele organisaties en bibliotheken (non-formeel aanbod) blijkt de vraag naar (meer) professionalisering effectief

te bestaan. Daarnaast zijn ook vrijwilligers vragende partij om bijscholingen te mogen volgen op kosten van hun organisatie. Bij de onderwijsverstrekkers is er vooral vraag naar een verdere uitbreiding en erkenning van de rol die onderwijsverstrekkers nu al spelen in de bijscholing van intermediairs, vrijwilligers e.d. rond laaggeletterdheid. Met betrekking tot deze vastgestelde noden lijkt een **(regionaal) lerend netwerk** waar begeleiders uit de verschillende types organisaties kunnen uitwisselen en aan expertisedeling doen een zinvol initiatief.

Kenmerken van het aanbod

Algemeen zien we dat er erg veel belang gehecht wordt aan **geïntegreerd en behoeftegericht leren**. De nood om de mogelijkheden tot maatwerk voor individuele deelnemers nog verder uit te breiden, leeft bij verschillende organisaties. Dat hangt voor een aantal organisaties opnieuw samen met de nood aan een flexibeler financieringskader (zie randvoorwaarden).

Verder wordt duidelijk dat de nood om in te zetten op **digitale vaardigheden** bijzonder hoog is, en

dat bij zo goed als alle doelgroepen. Vanuit de verschillende organisaties krijgt digitale geletterdheid nu al veruit het meeste aandacht. Toch lijkt, net zoals bij het aanbod voor Nederlandstalige volwassenen, de perceptie te bestaan dat het aanbod nog ontoereikend is. Hierbij mag ook de toegang tot digitale toestellen niet uit het oog worden verloren. Verder biedt de integratie met andere geletterdheidsvaardigheden mogelijk nog groeikansen.

Mogelijke effecten van het aanbod

Uit de analyse bleek dat we drie componenten aan doelstellingen kunnen onderscheiden: **(1) doelstellingen met betrekking tot taal- en/of rekenvaardigheid;** **(2) doelstellingen met betrekking tot de ontwikkeling van de cursist als individu en (3) digitale doelstellingen**. Respectievelijk gaat het dan om 'beter lezen/schrijven', 'beter Nederlands spreken', 'beter rekenen'; om zaken als 'meer kansen op de arbeidsmarkt', 'zelfredzaamheid verhogen', 'zelfbeeld verbeteren', 'motivatie leren versterken' en 'uit armoede geraken' en om alle digitale vaardigheden. Uit de groeps gesprekken wordt duidelijk

dat begeleiders zoveel als mogelijk **geïntegreerd aan die verschillende doelstellingen** proberen te werken.

Adviezen voor meer G-kracht in West-Vlaanderen

Hoe kan West-Vlaanderen vanuit de geformuleerde sterktes en groeikansen nog meer productieve connecties realiseren tussen potentiële partners van geletterdheidsinitiatieven, tussen de leer- en leefsferen van de deelnemers, tussen de doelen die nagestreefd worden...? Onderstaande adviezen vloeien voort uit het onderzoek én uit een kritische reflectie samen met de leden van de kerngroep die het Plan Geletterdheid in West-Vlaanderen mee opvolgen. Ze vormen in de eerste plaats een aanzet om verder in gesprek te gaan met het ruimere middenveld én met de cursist.

Er wordt beoogd om nog meer productieve connecties te realiseren in functie van:

1. een **doelgroepspecifiek aanbod**

Lokale besturen spelen een belangrijke rol bij de realisatie van een **G-krachtig**

leerecosysteem waarin alle doelgroepen nog beter bereikt worden en waarin er slimme opstap- en doorstroommogelijkheden zijn tussen de verschillende initiatieven. De lokale besturen staan het dichtst bij de burgers en hebben het beste zicht op hun concrete en specifieke noden binnen de verschillende levensdomeinen. Vanuit een regierol zijn zij dan ook perfect geplaatst om partnerschappen en brede lokale geletterdheidsnetwerken tot stand te brengen.

2. een **kwaliteitsvol aanbod**

Om effectieve G-krachtige praktijken in de (klas)praktijk in te bedden, is het belangrijk dat er een **leeromgeving** wordt gecreëerd waarbinnen lesgevers en eventuele vrijwilligers kunnen samenwerken, in interactie kunnen gaan en ervaringen en ideeën kunnen uitwisselen.

Om hierin ondersteund te worden, kunnen teams partnerschappen aangaan en concrete materialen en tools aanreiken, raadplegen en uitwisselen. Gezien de gedetecteerde noden op dat vlak, zeker van de vrijwilligers in non-formele geletterdheidsinitiatieven, strekt het tot aanbeveling om **lerende netwerken** voor begeleiders op te zetten, waarbij er zowel expertise als materialen uitgewisseld kunnen worden. Die lerende netwerken kunnen vorm krijgen zowel op lokaal als provinciaal niveau en kunnen ook ondersteund worden door beide niveaus.

3. een **laagdrempelig** aanbod

Deze aanbeveling bouwt voort op de eerste aanbeveling, maar vraagt specifieke aandacht voor het tweerichtingsverkeer dat geletterdheid vanuit de ruimere samenleving vraagt. Heel wat onderzoeksrapporten wijzen immers op het belang van **heldere en klare communicatie** om zo tot een inclusievere samenleving te komen. Specifieke aandacht gaat hierbij naar een **duurzaam e-inclusiebeleid** waarbij er een basisreflex moet zijn bij alle overheidsgestuurde digitaliseringsprocessen om

de mogelijke drempels die een gedigitaliseerde dienst met zich meebrengt, zoveel als mogelijk te vermijden. Zowel het lokale als het provinciale niveau zijn mee verantwoordelijk voor de garantie van een laagdrempelig aanbod in al zijn betekenissen waarbij ook de stem van de doelgroep zelf gehoord wordt (zie aanbeveling 6).

4. een **behoeftegericht en geïntegreerd** aanbod

De verschillende doelstellingen die met geletterdheidsinitiatieven worden nagestreefd, zijn moeilijk te scheiden. Dat is bovendien niet wenselijk in functie van een **behoeftegericht en geïntegreerd** aanbod dat aansluit bij de concrete leernoden én reële uitdagingen van de doelgroep. Het belang van overdraagbare basisvaardigheden of sleutelcompetenties zoals probleemoplossend vermogen, aanpassingsvermogen, verantwoordelijkheidszin en sociale vaardigheden sluit aan bij de evolutie van het begrip geletterdheid zelf (Schiepers et al, 2017).

5. **tijdige preventie** van laaggeletterdheid

Een krachtig geletterdheidsbeleid begint bij **voorkomen** dat

jongeren onvoldoende geletterd het reguliere onderwijs verlaten. Ook op dat vlak zijn er nog productieve connecties te realiseren, zowel op lokaal als op provinciaal niveau, bijvoorbeeld in de vorm van een **lerend netwerk** tussen scholen en organisaties die inzetten op geletterdheid bij volwassenen om goede praktijken uit te wisselen én om te sensibiliseren. Een voor de hand liggende connectie is bijvoorbeeld het opzetten van (meer) familiegeletterdheidsinitiatieven, in een samenwerking tussen het reguliere onderwijs en actoren uit de volwasseneneducatie. Vanuit de centrale zorg die schoolteams en ouders delen, meer bepaald de zorg om het welbevinden en de ontwikkeling van de leerling, vormt de school immers als vanzelf een perfecte context voor krachtige geletterdheidsacties die zowel de school, de ouders als de leerlingen ten goede komen.

Bronnen

Schiepers, M.; Hooft, H. en Gobyn, S. (2022). G-krachtige geletterdheidsacties in West-Vlaanderen: een cartografie. Leuven: Centrum voor Taal en Onderwijs

Schiepers, M., Gillard, E., Strobbe, L., & Vandommele, G. (2017). Geletterdheid in Vlaanderen gewikt en gewogen. Recepten voor een krachtig geletterdheidsbeleid. Leuven: Centrum voor Taal en Onderwijs.

Anrijs, S., Mariën, I., & Ponnet, K. (2021). Digitale ongelijkheid in Vlaanderen. Een vergelijkend onderzoek tussen kwetsbare en niet kwetsbare mensen. Gent: Universiteit Gent. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.16669858>

Vermeersch, L., Vandenbroucke, A., & Boeren, E. (2010). Het leren zoals het is ... bij volwassenen met een geletterdheidsrisico. Vlaamse Regering.

6. **Het realiseren van nog meer productieve connecties met de uiteindelijke doelgroep van geletterdheidsinitiatieven: de cursisten zelf**

Een laatste aanbeveling vloeit voort uit één van de beperkingen van het onderzoek, maar ook uit het opzetten én evalueren van geletterdheidsinitiatieven zelf. Om de vinger aan de pols te houden en om voortdurend na te gaan of een geletterdheidsinitiatief effectief voldoet aan de noden van de beoogde doelgroep, is het belangrijk om de cursisten zelf regelmatig te bevragen, dit in een veilige context opdat ze hun stem ook effectief durven te laten horen. Op die manier worden niet alleen de percepties van intermediairs afgetoetst; het is tegelijk een manier om ook meer inzicht te krijgen in de inhoudelijke kenmerken van het aanbod vanuit het perspectief van de cursist, een aspect dat in dit rapport onderbelicht bleef.

Deze publicatie is een uitgave van de Provincie West-Vlaanderen en werd inhoudelijk samengesteld door het Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO). Het betreft een samenvatting van het onderzoek 'G-Krachtige geletterdheidsacties in West-Vlaanderen: een cartografie.' (Schiepers, Hooft en Gobyn, 2022). Het volledige onderzoeksrapport is raadpleegbaar via www.west-vlaanderen.be/onderwijs-en-vorming.

Provincie West-Vlaanderen
Koning Leopold III-laan 41, 8200 Brugge
Juni 2022

